

Universitätsbibliothek Paderborn

Conferentiæ Theologico Morales

Compendiosè propositæ ac breviter resolutæ Ad Usum Directorum
Conferentiarum Hebdomadalium ... DD. Parochorum, Curatorum,
Confessariorūmque omnium

Ex Materia De Actibus Humanis Excerptarum

Sargar, Elisaeus

Augustæ Vindelicorum, 1720

Conferentia LXVI. De bonitate & malitia morali ex circumstantiis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41214

Actus indifferentis propter finem bonum, bonitatem suam unicam habet ex fine bono: v. g. ambulare peregrinationis causâ: comedere, bibere, dormire ad reficiendas vires ad serviendum Deo. Porro potest etiam fieri *actus bonus ad finem indifferentem*: v. g. Eleemosyna vel oratio pro impetranda sanitate. IX. *Actus indifferentis propter finem malum*, habet etiam unicam malitiam ex fine: v. g. ambulare, loqui luxuriæ causâ. X. *Actus indifferentis propter finem differentem*; ut ambulare, comedere, bibere, fricare barbam, &c. solius refectionis vel recreationis gratiâ, in specie omnino manet indifferentis.

CONFERTIA LXVI.

De bonitate & malitia morali ex circumstantiis.

104. Circumstantiæ dicuntur actuum humanorum ac moralium accidentales quædam affectiones; sic vocatæ, quod actum humanum operantem, & objectum quasi circumstent. E.g. De substantia Eleemosynæ sunt tantum homodans, egenus accipiens & ipsa traditio pecunia, panis, &c. Jam verò tam ipsum actum, quam operantem, & objectum variæ circumstantiæ possunt afficere; & magis vel minus bonum, vel etiam malum efficere. Ut potè quis dat; Dives an pauper. Quid dat? multum an parum? suum an alienum? Cur dat? an ad bonum vel ad malum finem? Quomodo dat? an magno vel parvo affectu? an cum indignatione, exprobratione, &c.

Similiter in furto de substantia actus sunt homo accipiens res alienas, & ejus ablatio invito Domino. Hunc autem actum, operantem, & ipsum etiam objectum variæ circumstantiæ afficere possunt: ac furtum reddere magis vel minus malum, sacrilegium vel prophanum, in loco sacro vel prophano, in necessitate, an tempore belli, &c.

RESOLUTIO: Actus humanus, sumit suam bonitatem & malitiam etiam à circumstantiis cognitis, & aliquo modo volitis; semper quidem accidentalem actui: sed aliquando aggravantem tantum; aliquando vero etiam speciem mutantem. Est communis doctrina.

Explicatur tamen: dicitur itaque I. *Actus humanus sumit suam bonitatem & malitiam etiam à circumstantiis cognitis & aliquo modo volitis, &c.* Ratio est: quia actus humanus (externus) efficax, in individuo tendit in objectum prout cognoscitur esse à parte rei affectum suis circumstantiis; ac proinde voluntariè eliciens talen actum in his circumstantiis, censetur etiam indirectè taltem velle omnes ejus circumstantias cognitas, & per se conjunctas actui, operanti, vel objecto: atqui constat illas circumstantias esse aliquando bonas & honestas; aliquando vero malas & prohibitas ad talen actum (sic circumstantia loci sacri est optima ad orationem, pessima autem ad furtum) adeoque actum voluntariè ad se tendentem, aliqua bonitate vel malitia efficient: consequenter actus humanus sumit suam bonitatem & malitiam etiam à circumstantiis cognitis & aliquo modo volitis. Ceterum notandum his discrimen esse quo-

ad

ad bonitatem & malitiam: Nam ad hoc ut actu sumat bonitatem à circumstantia bona; v. g. ut o rans in loco sacro, aut dans eleemosynam personæ sacræ vel religiosæ, addat auctui novam bonitatem religionis ex circumstantia loci sacri, vel personæ sacræ, necessè est; ut ipsa circumstantia bona cognita, per se directè volita ac intenta sit. Alioquin sit quamvis cognita, tamen nullo modo attenuat nullam poterit conferre bonitatem. At verò contra, ut auctus sumat malitiam ex circumstantia mala, per se tamen coniuncta auctni vel naturaliter consequente, sufficit illam esse cognitam; nec opus est esse per se & directè ullo modo voluntam vel intentam e. g. Furans scienter rem sacram, aut violans personam sacram, contrahit malitiam saeculari ex circumstantia, vel personæ sacræ, licet illam circumstantiam minimè velit, vel si etiam nolle esse sacram.

Dicitur II. semper quidem accidentalem aucti quando tamen aggravantem tantum, seu intra eandem speciem majorem vel minorem: aliquando vero speciem mutantem; seu diversæ speciei à bonitate vel malitia substanciali auctus. Unde circumstantiae aliæ dicuntur aggravantes tantum, aliæ vero speciem mutantates.

Circumstantiae aggravantes tantum sunt, quæ solum augment, vel minidunt bonitatem vel malitiam auctus intra eandem speciem virtutis vel peccati: v. g. furari 100. vel 1000. indignatio aut ira vehementis vel remissa. Circumstantiae speciem mutantem dicuntur, quæ auctui novam ac diversam speciem bonitatis vel malitiae afferunt. Sic v. g. Circum-

stantia personæ pauperis sacræ intenta, auctui elemosynæ addit bonitatem virtutis religionis, auctui verò fornicationis addit malitiam sacrilegii: Tritissimum est exemplum in actu carnali: si enim hoc peccatum fiat inter solutos, est simplex fornicatio: si, vel cum ligata, est adulterium: si à vel cum persona Deo sacra, est sacrilegium: si inter consanguineos vel affines, est incestus: si cum vi illata straptus: si contra naturam cum se ipso, est molles: si cum eodem sexu, est sodomia: si cum diversa specie, est bestialitas. Hæ enim circumstantiae omnes diversas planè malitias adferunt ac luxuriae, contrà diversas omnino virtutes, ac diversa præcepta sub motivo diversarum virtutum obligantia, ut patet.

CONFERENTIA LXVII.

Circumstantiæ sigillatim explicatæ.

105. **Q**UIS significat non ipsam personam operantem secundum se: hæc enim est substantia, & non circumstantia actus: sed conditionem seu qualitatem personæ operantis; an silicet sit soluta vel ligata: Clericus, an Laicus, &c. Atque hæc circumstantia sæpiissimè mutat speciem, & novam malitiæ speciem confert in peccatis: ut v. g. si persona ligata peccet carnaliter, jam non solum peccat contra castitatem, sed etiam contra justitiam: si sacra voto solenni castitatis affecta, peccat insuper contra Religionem sacrilegio, &c. si Prælatus vel Parochus suis opem debitam ferre negligat, peccat non tantum contra charitatem vel misericordiam, sed etiam contra iustitiam.

Pars II.

I

titiam.